

ANNE-BABA TUTUMLARI Aile çocuğun ilk sosyal deneyimlerini edindiği yerdir. Kişilik gelişiminde ailenin çok önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Çocuğun aile ortamında olumlu kişilik özellikleri geliştirmesi, iyi bir eğitim alması ve bütüncül olarak gelişimi için ailenin çocuğa karşı sergilediği tutumlar çok önemlidir. Çocuğun tutarlı davranışlar göstermesi, kendi kendine yeten bir birey olması, özerk davranması, sağlıklı sosyal ilişkiler kurabilmesi için anne ve babasıyla sağlıklı ilişkiler kurması gerekmektedir. Bu da aile tutumlarıyla ilişkilidir. Aile bireyleri çocuklarına sağlıklı tutumlar sergilemelidir. Anne baba tutumları bir takım faktörlerden etkilenebilir. Anne babanın kişilik özellikleri, yetiştikleri çevre ve sosyo-kültürel yapıları gibi faktörler çocuk geliştirme tutumlarını etkileyebilir. Örneğin; anne babanın kendi çocukluklarında olumsuz tutumlarla karşılaşmaları kendi çocuklarına da olumsuz tutum sergilemelerine neden olabilmektedir.

- 1. Otoriter Tutum:** Bu tutumu benimseyen anne babalar, aşırı kontrollüdür ve çocuklarıyla etkileşimlerinde daha az sıcak ilişkiler kurarlar. Çocuğun gelişim düzeyini ve isteklerini dikkate almadan, ondan kendilerinin uygun gördüğü gibi davranmalarını isterler. Otoriter ailelerde, kurallar katı bir şekilde uygulanır ve itaate önem verilirken çocukla ikili iletişime girilmemesine dikkat edilir. Ailenin istediği davranışlar yerine getirilmediğinde çocuk cezalandırılır. Böyle bir ortamda büyüyen çocuk, öfke ve kızgınlık gibi duygularını açıkça belirtmez. Otoriter tutuma sahip ailelerin çocukları daha bağımlı ve daha zayıf ilişkilere sahip olabilirler. Bu tutuma sahip ailelerde yetişen çocuklar daha itaatkar ve saldırgan olma eğilimindedirler. Bu ailelerde yetişen bireylerde, tedirginlik, stres, mutsuzluk, kararsızlık ve özgüven eksikliği görülebilir.
- 2. İlgisiz Tutum:** İlgisiz anne-babalar çocuğun isteklerine karşı herhangi bir sınırlama getirmezler ve onun istek ve gereksinimlere karşı kayıtsız davranırlar. Çocuklarını önemsemezler ve onların ihtiyaçlarını görmezden gelirler. Bu ailelerde yetişen çocuklar zamanla olumsuz davranışlar göstermeye başlarlar. Sevgisiz ortamda büyüyen çocuk, dikkat çekmeye ve çevreye varlığını ispatlamaya çalışır. Bu tutuma sahip ailelerin çocukları, saldırgan, iletişim sorunları yaşayan ve özgüveni düşük bireyler olabilirler.
- 3. Aşırı İzin verici Tutum:** Ailelerin çocuklarına karşı hoşgörülü davranmaları, çocukların kendine güvenen, yaratıcı ve sosyal bir birey olarak yetişmesinde destekleyici olmasına rağmen aşırı derecede hoşgörü çocukta olumsuz davranışlara yol açabilir. Bu tür anne babalar, çocuklarının isteklerine karşı mantıklı olmasa bile yerine getirirler ve anne babaların isteklerinden çok çocuğun istekleri ön plana çıkar. Çocuğa herhangi bir sınır konulmaz ve sınırsız özgür olabilecekleri bir ortam yaratılır. Bu duruma genellikle tek çocuk olanlarda ya da geç doğumla dünyaya gelenlerde daha sık rastlanır. Çocuğun hatalı davranışları hoşgörülü ile karşılanır ve kabul görür. Çocuk, ailede söz sahibi kişi konumundadır. İzin verici tutumu benimseyen ailelerde nadiren disiplin uygulanır. Çocuğun böyle bir ortamda yetiştirilmesi çocuğun daha bağımlı birey olmasına ve sosyal açıdan daha az sorumluluk almasına neden olabilir. Bu tutumla yetişen çocuklar sosyal gelişim ve özdenetim konusunda daha fazla sorun yaşarlar. Aşırı izin verici tutuma sahip ailelerde yetişen çocuklar doğruyu yanlış ayırt etmede sorun yaşayan bireyler olabilirler.
- 4. Tutarsız Tutum:** Anne babalar için çocuklarına tutarlı davranmak bazen güç olabilir. Bu yüzden bazı aileler çocuklarının eğitiminde tutarsız davranırlar. Bu tutuma sahip aileler, aşırı hoşgörülü davranış ile otoriter tutum arasında gidip gelirler. Çocuğun yaşadığı toplum içinde onaylanan ve onaylanmayan davranışları öğrenmesi gerekir. Tutarsız tutumu benimseyen ailelerde onaylanan davranışın ne olduğu çocuk tarafından anlaşılmadığı için sorun yaşanır. Tutarsız tutumu benimseyen ailelerde aynı çocuk için ebeveynlerden birinin doğru bulduğu davranışı diğeri yanlış olarak değerlendirmektedir. Çikolata yemek isteyen bir çocuğa annenin izin vermesi durumunda babanın onay vermemesi buna örnektir. Bunun yanında aynı ailenin üyesi

olan diğer çocuklara ebeveynler farklı tepkiler vermektedir. Büyük çocuk için farklı, küçük çocuk için farklı ya da kız çocuk için farklı, erkek çocuk için farklı uygulamalar, çocuğun kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu tutuma sahip ailelerde yetişen çocuklar, karar vermekte zorlanan, diğer insanlara güven duyamayan, dengesiz, tutarsız, aşırı isyankâr ya da boyun eğici bireyler olarak yetişebilirler.

5. **Aşırı Koruyucu Tutum:** Ailelerin bir görevi çocukları koruma ve kontrol etmek olsa da bu durum çocuğun sağlıklı gelişimini engellemeyecek düzeyde olmalıdır. Koruyucu tutuma sahip aileler, çocuklarını aşırı derecede korur ve kontrol ederler. Çocukların yapabileceği pek çok şey, anne baba tarafından yapılır ve böylece çocukların kendi deneyimleri yoluyla öğrenmeleri engellenir. Koruyucu tutum altında yetişen çocuklar kendisini savunamayan, karar verme becerileri gelişmemiş ve kendi işini yapamayan kişiliğe sahip olabilirler.
6. **Mükemmeliyetçi Tutum:** Bu tutuma sahip anne babalar, yaşantıları boyunca ulaşamadıkları amaçlara kendi çocuklarının potansiyellerine bakmadan ulaşmalarını beklerler. Çocuklarından beklentileri yüksektir ve çocuklarının hata yapmalarını kabullenemezler. Mükemmeliyetçi tutuma sahip ailelerde yetişen çocuklar, bu ağır beklentiler altında ezilerek, sağlıklı bir kişilik geliştiremeyebilirler. Bu çocuklar hayatlarında hep başarıya yönelik çabalarlar ve istedikleri seviyeye ulaşamadıklarında hayal kırıklığı yaşarlar. Mükemmeliyetçi anne-babaların çocukları kendilerini çoğu zaman beceriksiz hissederler. Ailesinin beklentilerini bir türlü karşılayamayan çocuk kendinin değersiz ve başarısız olduğunu düşünür.
7. **Demokratik Tutum:** Anne-baba tutumları arasında en sağlıklı olan bu tutumda çocuklara hoşgörölü, güven verici ve destekleyici yaklaşım benimsenir. Bu tutuma sahip anne babalar, çocuklarına sıcak davranır ve koşulsuz saygı ve sevgi gösterirler. Çocukların her durumda düşüncelerini belirtmelerini ve paylaşımlarını desteklerler. Anne babaların davranışları, birbiriyle tutarlı ve karardır. Demokratik tutuma sahip anne babalar her çocuğun kendine özgü bir gelişim kapasitesi olduğunu bilir ve ona uygun davranırlar. Çocuklarından gelişimlerine uygun düzeyde olgun davranmalarını beklerler. Aileler çocukları ile ortak etkinliklerde bulunurlar ve onlara sorumluluk verirler; gerekli durumlarda desteklerler. Demokratik ailelerde özerk davranışların desteklenmesine dikkat edilir. Çocuğun kendini ifade etmesine ve özenetim kazanmasına katkı sağlayacak ortamlar sunulur. Demokratik tutuma sahip ailelerin çocukları sosyal ve duygusal anlamda daha yeterlidirler ve diğer bireylerle daha çok işbirliği içerisinde dirler. Bu tutuma sahip ailede yetişen çocuklar, kendine güvenen, uyumlu, yaratıcı, bağımsız, sorumluluk sahibi, insanlara güvenebilen ve sevilen bireyler olarak yetişirler.